

www.sankhuuginbolovsrol.mn

БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

1. САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ТӨРӨЛ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

- **БАНК** – хувьцаа эзэмшигчдийн хөрөнгө, харилцагчдын хадгалуулсан мөнгийг бусдад зээлдүүлэх, төлбөр тооцоо хийх зэрэг санхүүгийн зуучлах үйл ажиллагаа явуулдаг **Монголбанкнаас зөвшөөрөл авсан ашгийн төлөө** байгууллага.
- **ББСБ** – өөрийн эзэмшигчдийн хөрөнгөөр зээл олгох, валют арилжаа, төлбөр тооцоо, мөнгө гуйвуулга г.м. үйл ажиллагаа явуулдаг **СЗХ-оос зөвшөөрөл авсан ашгийн төлөө** байгууллага.
- **Хадгаламж зээлийн хоршоо** – зөвхөн ХЗХ-ны гишүүддээ хадгаламж, зээлийн үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үзүүлдэг байгууллага. **Хөрөнгө – гишүүдийн хадгаламж.**
- **Брокер, дилер, андеррайтерийн компани /ҮЦК/** - харилцагчийн нэрийн өмнөөс үнэт цаас худалдах, худалдан авахтай холбоотой зуучлалын үйлчилгээ үзүүлдэг нь **брокерийн компани**. **ҮЦК өөрийн хөрөнгөөр** үнэт цаас худалдах, худалдан авах нь **дилерийн компанийн** үйл ажиллагаа. Хөрөнгийн зах зээл дээр компанийн хувьцаа гаргах, санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авах зорилгоор үнэт цаасны танилцуулгыг мэргэжлийн түвшинд бэлтгэх, түүнчлэн анхдагч зах зээл дээр борлогдоогүй үлдсэн үнэт цаасыг худалдаж авах зэрэг ажиллагааг **андеррайтерийн** үйл ажиллагаа гэнэ.

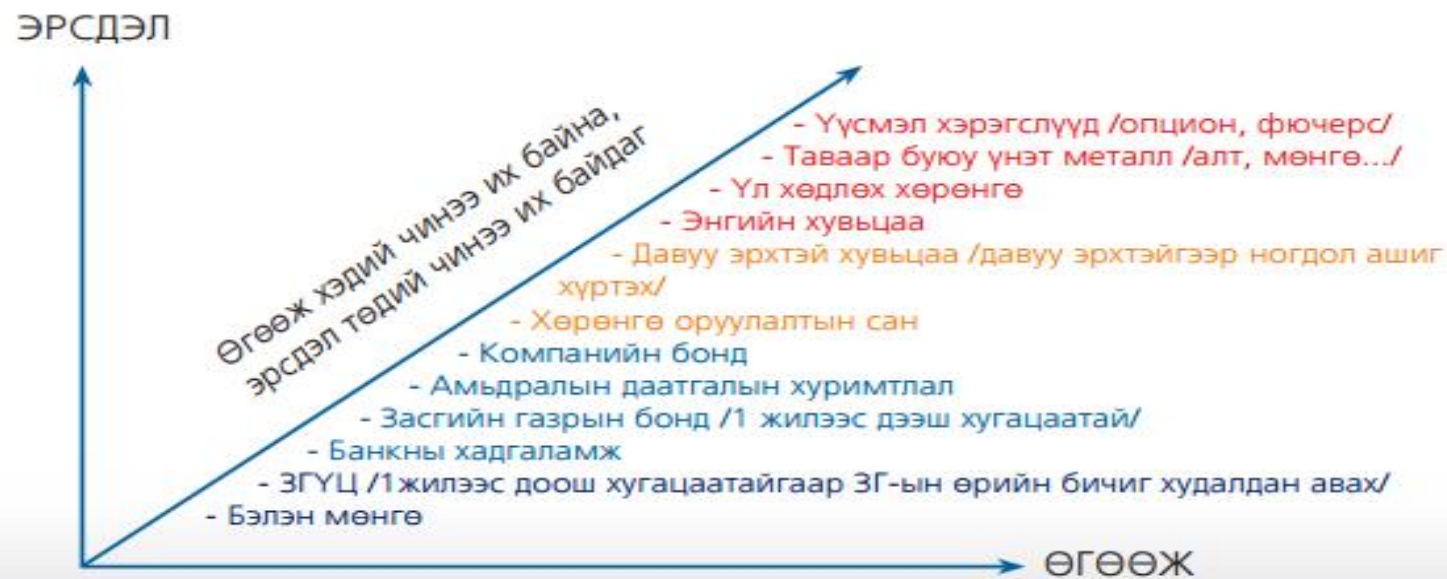
Хөрөнгө оруулалтын сан /ХОС/ - хөрөнгө оруулалтын менежментийн компанийн **/ХОМК/** удирдлагад мэргэжлийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа эрхлэх зорилгоор нийтийн болон хаалттай хүрээнд төвлөрүүлсэн хөрөнгийн санг **ХОС** гэнэ. **ХОМК** нь **ХОС**-тай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр түүний хөрөнгийг үр ашигтайгаар өсгөн нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг бүрэн төлөөлж ажиллах **СЗХ-оос** тусгай зөвшөөрөл авсан байгууллага.

- **Зээлийн батлан даалтын сан /ЗБДС/** - Барьцаа хөрөнгийн дутагдалтай жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд зээлийн батлан даалт гаргах ашгийн төлөө бус байгууллага. Батлан даалтын шимтгэл авдаг.
- **Хөдөө аж ахуйн бирж /ХААБ/** - хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа түүхий эдийг арилжих нэгдсэн төв юм. Бирж дээр борлуулагдах түүхий эд нь гарал үүсэл, чанарын гэрчилгээтэй, стандартын шаардлага хангасан байна. Бирж нь нэгдсэн мэдээллийн сангаар дамжуулан түүхий эдийг зах зээлийн үнээр борлуулах боломжийг олгодог.

САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ӨГӨӨЖ БА ЭРСДЭЛ

Санхүүгийн байгууллага бүр өөрийн гэсэн онцлог бүтээгдэхүүн үйлчилгээтэй, үүнээс хамааран эрсдэл болон ашгийн түвшин ялгаатай байдаг.

Зураг 1.2. Санхүүгийн байгууллагуудын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний өгөөж болон эрсдэлийн түвшний хамаарал

2. БАНК, ТҮҮНИЙ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ХЭРЭГЛЭЭ

- ❖ Банк нь иргэдийн хадгалуулсан хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө оруулагчдын мөнгөн хөрөнгийг зөв зохистой удирдан ашиг олох зорилготой байгууллага юм.
- ❖ Монгол Улс нь 2 шатлал бүхий банкны системтэй бөгөөд дараах 3 төрлийн банк үйл ажиллагаа явуулж байна.
- ❖ Банкыг өмчийнх нь хэлбэрээр **төрийн, хувийн, төрийн өмчийн оролцоотой банк** гэж тус тус ангилдаг.

МОНГОЛБАНК, МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНК, АРИЛЖААНЫ БАНК

Зураг 1.3. Монголбанк, Монгол Улсын Хөгжлийн банк, Арилжааны банкуудын үндсэн үүрэг, ялгаа

ТӨРИЙН ӨМЧИТ ХҮҮЛИЙН ЭТГЭЭД

- ▶ Мөнгөн тэмдэгт гүйлгээнд гаргах;
- ▶ Мөнгөний бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх;
- ▶ Арилжааны банкны үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
- ▶ Банк хоорондын төлбөр тооцоог зохион байгуулах;
- ▶ Гадаад валютын улсын нөөцийг эзэмшиж удирдах;
- ▶ Засгийн газрын санхүүгийн зуучлалын үүрэг гүйцэтгэх.

МОНГОЛБАНК

АШГИЙН ТӨЛӨӨ ТӨРИЙН ӨМЧИТ ХҮҮЛИЙН ЭТГЭЭД

- ▶ Хөгжлийн томоохон төсөл, хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх;
- ▶ Үнэт цаас гаргах, худалдах, худалдан авах;
- ▶ Өөрийн нэрийн өмнөөс зээлийн баталгаа батлан даалт гаргах;
- ▶ Гадаад валют арилжаа, зээлтэй холбоотой төлбөр тооцоо.

МОНГОЛ УЛСЫН
ХӨГЖЛИЙН БАНК

АШГИЙН ТӨЛӨӨ ХҮҮЛИЙН ЭТГЭЭД

- ▶ Зээл, хадгаламж;
- ▶ Гадаад валют арилжаа, төлбөр тооцоо;
- ▶ Үнэт цаас гаргах, худалдах, худалдан авах;
- ▶ Үнэт зүйл, металл хадгалах;
- ▶ Өөрийн нэрийн өмнөөс баталгаа, батлан даалт гаргах;
- ▶ Санхүүгийн бусад хэрэгслийг худалдах, худалдан авах;
- ▶ СЗХ-оос зөвшөөрөлтэйгээр даатгалын зуучлал, андеррайтер, кастодиан гэх мэт үйл ажиллагаа.

АРИЛЖААНЫ
БАНК

БАНКНЫ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Зураг 1.4 Банкны бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төрөл

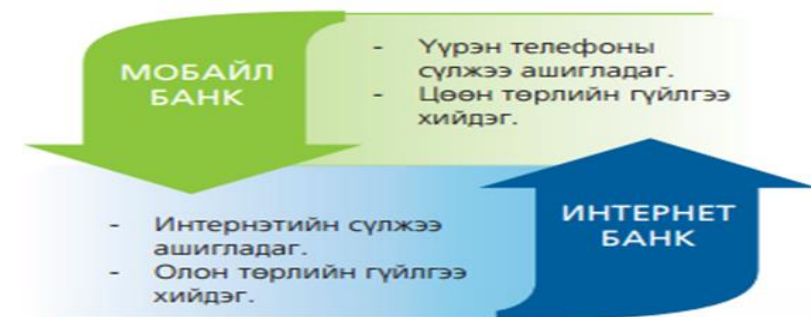

БАНКНЫ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- ❖ **Харилцах данс** нь байгууллагын болон иргэдийн гэж байдаг. Харилцах дансанд тооцогдох хүү хадгаламжийн данстай харьцуулахад харьцангуй бага байдаг.
- ❖ **Хадгаламжийн данс** нь хугацаатай болон хугацаагүй гэж ерөнхий ангилагддаг.
- ❖ **Зээл нь** хэрэглээний (цалингийн, тэтгэвэрийн, малчны, хэрэглээний лизинг, кредит картны), бизнесийн (эргэлтийн хөрөнгийн, хөрөнгө оруулалтын, санхүүгийн түрээс, төслийн) мөн орон сууцны гэж ангилагддаг.
- ❖ **Картыг** зөвхөн хугацаагүй хадгаламж болон харилцах дансандаа авах боломжтой байдаг. Дотоодын карт /төгрөгийн/ болон олон улсын карт /валютаар, төгрөгөөр/ гэж байдаг.
- ❖ **АТМ буюу Бэлэн мөнгөний машин** нь банкны ажилтнаас авдаг байсан үйлчилгээг өнөөдөр хүссэн үедээ өөртөө үйлчлэн авах боломжийг олгож байна.
- ❖ **Мобайл банк** – гар утсаа ашиглан хуулга шалгах, төлбөр тооцоо төлөх, гүйлгээ хийх.
- ❖ **Интернэт банк** – интернэт ашиглан банкны бүхий л төрлийн үйлчилгээг өөрөө авах боломжийг олгодог.

Зураг 1.5. Мобайл банк, интернэт банкны гол ялгаа

3. БАНКНААС БУСАД САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ХЭРЭГЛЭЭ

Хүснэгт 1.6. Санхүүгийн байгууллагын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ

<p>ДААТГАЛ</p> <p>Ердийн даатгал</p> <ul style="list-style-type: none">- гэнэтийн ослын даатгал- эд хөрөнгийн даатгал- санхүүгийн даатгал <p>Урт хугацааны даатгал</p> <ul style="list-style-type: none">- амь насны даатгал- тэтгэврийн даатгал- эрүүл мэндийн даатгал	<p>ҮЦК</p> <ul style="list-style-type: none">- Компанийн хувьцаа, бонд худалдах, худалдан авах үйлчилгээ- Хөрөнгө оруулалтын зөвлөх үйлчилгээ- Хөрөнгийн зах зээлийн талаар мэдээлэл өгөх үйлчилгээ- Хөрөнгийн зах зээл, хувьцаа, бонд	<p>ХОС</p> <p>Хөрөнгөө өсгөн нэмэгдүүлэх зорилгоор мэргэжлийн компанид шилжүүлэн хөрөнгө оруулалт хийх</p>	<p>ХААБ</p> <p>Хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн, түүхий эдийг ил тод зах зээлийн ханшаар худалдах, худалдан авах боломжтой.</p>
<p>ББСБ</p> <ul style="list-style-type: none">- Зээл- Валют арилжаа- Хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх- Итгэлцлийн үйлчилгээ	<p>ХЗХ</p> <ul style="list-style-type: none">- Зөвхөн ХЗХ-ны гишүүдэд- Зээл- Хадгаламж	<p>ЗБДС</p> <p>Банк, санхүүгийн байгууллагаас зээл авахад дутагдаж буй барьцаа хөрөнгөд батлан даалт гаргах үйлчилгээ</p>	

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БОНД

Зураг 1.7. Засгийн газрын бонд худалдан авах үйл явц

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БОНД

Засгийн газрын бонд нь дараах хэд хэдэн давуу талтай:

- ❖ Засгийн газар нь зээлдэгч учраас тухайн улсдаа хамгийн эрсдэлгүй хөрөнгө оруулалтын нэгд тооцогддог.
- ❖ Үнэт цаасны төлбөр болон хүү нь иргэд болон аж ахуй нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөгддөг.
- ❖ Зах зээлийн зарчмаар хүүний өгөөж нь тогтоогддог учраас өгөөж өндөр байх боломжтой.
- ❖ Худалдан авагч нь бэлэн мөнгөний хэрэгцээ үүссэн үедээ бусдад худалдах, бэлэглэх, барьцаалах боломжтой

Эх сурвалж: Монголын хөрөнгийн биржийн цахим хуудас, <http://www.mse.mn/>

Илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг дээрх цахим хуудсанаас авна уу.

Баярлалаа